

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**  
**TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

-----o0o-----

**HOÀNG THỊ THU LOAN**

**ĐẶC ĐIỂM TIÊU THUYẾT LÊ HOÀI NAM**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HOÁ VIỆT NAM**

*Thái Nguyên, năm 2017*

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**  
**TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

-----

**HOÀNG THỊ THU LOAN**

**ĐẶC ĐIỂM TIÊU THUYẾT LÊ HOÀI NAM**

**Chuyên ngành: Văn học Việt Nam**

**Mã số: 60 22 01 21**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ VÀ VĂN HOÁ VIỆT NAM**

**Người hướng dẫn khoa học: TS.Cao Thị Hồng**

*Thái Nguyên, năm 2017*

## LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan luận văn thạc sĩ với đề tài “Đặc điểm tiểu thuyết Lê Hoài Nam” là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi, được thực hiện dưới sự hướng dẫn khoa học của TS.Cao Thị Hồng. Các nội dung nghiên cứu, kết quả trong đề tài là trung thực và chưa công bố trong bất cứ tài liệu nào trước đây. Những số liệu phục vụ cho việc phân tích được chính tác giả khảo sát từ tác phẩm. Ngoài ra, trong luận văn còn sử dụng một số nhận xét, đánh giá của các tác giả, cơ quan tổ chức khác được đăng tải trên các tác phẩm, tạp chí khoa học và đều có trích dẫn theo danh mục tài liệu tham khảo của luận văn. Nếu phát hiện có bất kì sự gian lận nào tác giả xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về nội dung luận văn của mình.

*Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017*

**Người cam đoan**

Tác giả luận văn

**Hoàng Thị Thu Loan**

## LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Văn - Xã hội, Trường Đại học Khoa học - Đại học Thái Nguyên và các quý Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, tận tình dìu dắt, giúp đỡ tác giả trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt tác giả xin bày tỏ lòng kính trọng và tri ân sâu sắc nhất đến TS.Cao Thị Hồng, người đã tận tâm hướng dẫn khoa học, định hướng, chỉ bảo, truyền đạt những kiến thức vô cùng quý báu, giúp tác giả giải quyết các vấn đề và những khó khăn trong quá trình thực hiện luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè đồng nghiệp và học trò đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Trân trọng.

*Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017*

Tác giả luận văn

**Hoàng Thị Thu Loan**

## MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN .....	ii
MỤC LỤC.....	iii
PHẦN I: MỞ ĐẦU .....	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề .....	2
3. Đối tượng và mục đích nghiên cứu.....	7
4. Nhiệm vụ và phương pháp nghiên cứu.....	8
5. Phạm vi nghiên cứu.....	9
6. Cấu trúc của luận văn.....	9
7. Đóng góp của luận văn.....	10
PHẦN HAI: NỘI DUNG .....	11
Chương 1: TIỂU THUYẾT LÊ HOÀI NAM TRONG BỐI CẢNH TIỂU THUYẾT VIỆT NAM SAU 1986 .....	11
1.1. Khái quát chung về thể loại tiểu thuyết.....	11
1.1.1. Khái niệm tiểu thuyết .....	11
1.1.2. Những đặc điểm chính của tiểu thuyết.....	11
1.2. Những cách tân của tiểu thuyết Việt Nam sau 1986.....	14
1.2.1. Đổi mới về tư duy nghệ thuật .....	14
1.2.2. Đổi mới quan niệm nghệ thuật về con người.....	20
1.2.3. Đổi mới cái nhìn về hiện thực và phương thức phản ánh hiện thực.....	27
1.3. Lê Hoài Nam với thể loại tiểu thuyết.....	29
1.3.1. Vài nét về cuộc đời và văn nghiệp của Lê Hoài Nam .....	29
1.3.1.1. Nhà văn Lê Hoài Nam.....	29
1.3.1.2. Hành trình sáng tác của Lê Hoài Nam .....	31
1.3.2. Quan niệm nghệ thuật của Lê Hoài Nam.....	38
1.3.2.1. Quan niệm về trải nghiệm trong sáng tác.....	38
1.3.2.2. Quan niệm về văn chương và trách nhiệm của người cầm bút .....	40
1.3.3. Tiểu thuyết trong sự nghiệp sáng tác của Lê Hoài Nam.....	44

Chương 2: ĐẶC ĐIỂM TIỂU THUYẾT LÊ HOÀI NAM NHÌN TỪ PHƯƠNG DIỆN NỘI DUNG .....	48
2.1. Đặc điểm cảm hứng nghệ thuật.....	48
2.1.1. Cảm hứng về hiện thực đời sống .....	48
2.1.1.1. <i>Một cái nhìn đa diện, đa chiều về hiện thực chiến tranh</i> .....	48
2.1.1.2. <i>Số phận con người trong cuộc sống đời thường thời hậu chiến trong tiểu thuyết Lê Hoài Nam</i> .....	54
2.1.2. Cảm hứng về con người .....	56
2.2. Đặc điểm nhân vật trong tiểu thuyết Lê Hoài Nam.....	64
2.2.1. Nhân vật tha hóa và bị tha hóa .....	64
2.2.1.1. <i>Tha hóa bởi môi trường, hoàn cảnh</i> .....	64
2.2.1.2. <i>Tha hóa do quyền lực, lòng tham</i> .....	65
2.2.2. Nhân vật vượt lên số phận.....	67
2.2.3. Nhân vật giàu đức hy sinh, lòng vị tha.....	69
Chương 3: ĐẶC ĐIỂM TIỂU THUYẾT LÊ HOÀI NAM - NHÌN TỪ PHƯƠNG DIỆN NGHỆ THUẬT.....	71
3.1. Nghệ thuật miêu tả ngoại hình và khắc họa nội tâm nhân vật .....	71
3.1.1. <i>Nghệ thuật miêu tả ngoại hình nhân vật</i> .....	71
3.1.2. <i>Nghệ thuật khắc họa nội tâm nhân vật</i> .....	77
3.2. Nghệ thuật sử dụng ngôn ngữ trong xây dựng nhân vật.....	79
3.2.1. <i>Ngôn ngữ đời thường</i> .....	79
3.2.3. <i>Ngôn ngữ độc thoại</i> .....	83
3.3. Kết cấu.....	86
3.3.1. <i>Kết cấu theo trình tự thời gian</i> .....	86
3.3.2. <i>Kết cấu lồng ghép - tiểu thuyết trong tiểu thuyết</i> .....	87
3.4. Giọng điệu .....	89
3.4.1. <i>Giọng trữ tình tha thiết</i> .....	89
3.4.2. <i>Giọng thiết tha, thương cảm</i> .....	90
3.4.3. <i>Giọng hài hước, hóm hỉnh</i> .....	94
3.4.4. <i>Giọng triết luận</i> .....	95
KẾT LUẬN .....	99
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	103



## PHẦN I: MỞ ĐẦU

### 1. Lí do chọn đề tài

Thế kỷ XX là thế kỷ phát triển của công nghệ thông tin, của truyền hình nên đứng trước sức cạnh tranh đó, đã có nhiều người cho rằng đây là “*dấu chấm hết*” của tiểu thuyết. Nhưng trải qua thời gian với những thăng trầm, đến nay tiểu thuyết vẫn giữ vị trí quan trọng trong đời sống văn học của nhân loại. Bởi nó có những ưu thế mà không một thể loại nào có được, tiểu thuyết được xem là thể loại “*năng động*” nhất, là hình thức tự sự cỡ lớn, vừa có khả năng tái hiện sâu rộng bức tranh hiện thực đời sống vừa có khả năng đi sâu khám phá đời tư, tâm hồn con người một cách “*tinh vi*” nhất... Như vậy, tiểu thuyết ngay từ khi ra đời cho tới nay, nó vẫn luôn là thể loại “*mới mẻ*” với những tìm tòi khám phá để tìm ra “*bức chân dung*” của mình và “*Trong cuộc kiếm tìm và hướng tới sự đổi mới, điều quan trọng là phải thấy được sự cần thiết phải thay đổi bản thân khái niệm của tiểu thuyết dẫn đến sự thay đổi của bản thân khái niệm về văn học cùng với sự phát triển của nó*” (Theo M. Butor).

Để làm nổi bật sự đổi mới đó, bên cạnh việc nghiên cứu tổng quát về những đặc điểm văn học, thành tựu văn học, thiết nghĩ, cần điềm lại chân dung của từng nhà văn với những thành công, những sáng tạo nghệ thuật của họ đã ít nhiều góp phần tạo nên bộ mặt cho văn học giai đoạn này. Những tác giả có công đưa tiểu thuyết nhập vào trào lưu đổi mới văn học không thể không kể đến Lê Hoài Nam, ông là một chân dung mới của văn học Việt Nam hiện đại thuộc giai đoạn này, thành công ở nhiều loại hình nghệ thuật như truyện ngắn, tiểu thuyết, kịch bản điện ảnh. Riêng về mảng tiểu thuyết, ông sáng tác không nhiều, nhưng ở mỗi tác phẩm, ông đều tạo được những dấu ấn riêng cả về nội dung lẫn phương thức thể hiện. Với các tiểu thuyết đã gắn liền với tên tuổi của ông: *Những đêm huyền ảo* (NXB Phụ nữ, 1988), *Đôi tình nhân ham sống* (NXB Hội Nhà văn, 1990), *Hoang mạc tâm hồn* (NXB Lao



động, 1998), *Danh tiếng và bóng tối* (NXB Phụ nữ, 2008). Điểm nhấn của các tác phẩm này là nhìn thẳng vào sự thật, viết sự thật về xã hội đang trong giai đoạn chuyển mình sáng, tối đấu tranh quyết liệt. Đó là cái nhìn của một người dám đấu tranh cho lẽ phải, dám nhìn vào thẳng sự thật để phơi bày những hiện thực đang diễn ra trong xã hội; sự ăn chơi sa đọa của một số người. Sự quái đản đó khiến cho người ta liên tưởng tới một sự tha hóa biến chất của một số ít cán bộ có chức quyền, giống như một hồi chuông cảnh tỉnh về sự băng hoại đạo đức xã hội và con người... Có những chuyện ngoài đời khi đưa nguyên xi vào tác phẩm tự thân nó đã mang tính khái quát, điển hình. Trong văn chương Việt Nam nhiều nhà văn của nhiều thế hệ đã viết theo cách này. Nhưng Lê Hoài Nam không dẫm chân lên lối mòn mà người khác đã đi, không viết những chuyện người khác đã viết. Chẳng hạn những truyện ngắn khai thác đề tài lịch sử, ông khai thác lịch sử theo cách nhìn khá riêng của mình. Trong mỗi truyện tưởng như đã cũ ấy, dưới ngòi bút và trí tưởng tượng của ông, nó lại lấp lánh lên, tẩm tưới vào tâm hồn người đọc một điều gì đó rất mới mẻ. Thường là khi truyện khép lại, người đọc mới tự rút ra một ý nghĩa xã hội, một giá trị nhân đạo, một triết lý nhân sinh.

Với tài năng và phong cách độc đáo, Lê Hoài Nam đã khẳng định mình với một lối đi riêng. Bằng những cách tân, sáng tạo độc đáo, ông đã thay đổi được quan niệm tiếp cận của độc giả và tạo nét mới cho tiểu thuyết Việt Nam. Lựa chọn nghiên cứu "*Đặc điểm tiểu thuyết Lê Hoài Nam*" để khẳng định đóng góp của nhà văn ở những cách tân nghệ thuật của văn xuôi thời kì đổi mới đặt trong tiến trình văn học Việt Nam hiện đại. Đồng thời, chúng tôi cũng mong muốn góp phần đem lại một cái nhìn toàn diện về cuộc đời và sự nghiệp văn chương của nhà văn Lê Hoài Nam cũng như sự phát triển, đổi mới của nền tiểu thuyết Việt Nam đương đại.

## **2. Lịch sử vấn đề**

Đã có một số bài viết, công trình nghiên cứu về Lê Hoài Nam và sáng tác

của ông. Xem xét nội dung các bài viết, các công trình nghiên cứu, chúng tôi chia thành hai nhóm chính sau:

### **2.1. Những bài viết về Lê Hoài Nam và sự nghiệp sáng tác văn chương.**

Từ sau tiểu thuyết đầu tay *Những đêm huyền ảo* (NXB Phụ nữ, 1988), các nghiên cứu về sáng tác của ông đã tạo được nhiều ấn tượng, dư vang trong lòng bạn đọc nói chung và nhận được nhiều sự quan tâm của giới nghiên cứu, phê bình nói riêng. Những bài viết có tính chất nghiên cứu vẫn còn rất hạn chế, thường chỉ quan tâm đến một tác phẩm nào đó, chưa có những bài nghiên cứu mang tính tổng hợp. Hầu hết các bài viết được đăng rải rác trên các trang báo, tạp chí, từ nguồn internet, hoặc từ trang cá nhân của một số bạn bè văn chương của nhà văn Lê Hoài Nam, và nhất là được tập hợp khá đầy đủ trong trang cá nhân của ông.

Trước hết, cần nói đến các bài viết, ý kiến về số phận con người trong tiểu thuyết *“Những đêm huyền ảo”* (cuốn tiểu thuyết đầu tay của Lê Hoài Nam). Vừa ra đời, tác phẩm đã nhận được nhiều ý kiến phê bình, nhận xét bởi vấn đề được đặt ra.

Hoàng Ngọc Trì, trong bài viết số phận con người trong tiểu thuyết *“Những đêm huyền ảo”* đăng trên Báo Văn nghệ năm 1988, ngay sau khi tác phẩm ra đời đã khái quát tính bi thảm của cốt truyện trong cuốn tiểu thuyết này. Theo tác giả, *“Những đêm huyền ảo đã dẫn người đọc đi dần vào cái xã hội ngột ngạt với những mâu thuẫn gay gắt, những chuyện đau lòng làm nhức nhối tim gan những con người chân chính đang tiến hành công cuộc đổi mới đầy gian nan phức tạp hôm nay”*, tác giả bài viết đã khẳng định *“Lê Hoài Nam có cách viết khá hấp dẫn, cái hấp dẫn trong Những đêm huyền ảo không phải ở đề tài còn ít người khai thác cũng không phải là ở những triết lý sâu sắc làm lay động tiềm thức của người đọc mà là ở phương pháp tổ chức những diễn biến của các tình tiết. Anh vận dụng lối kết cấu của kịch. Quá*